

Volodina proti Rusku (č. 2), rozsudek ze dne 14. 9. 2021 - K nedostání pozitivním závazkům vyplývajícím z práva na respektování soukromého života z důvodu nedostatečné reakce na kybernásilí

Stěžovatel: Volodina

Žalovaný stát: Rusko

Číslo stížnosti: 40419/19

Datum: 14.09.2021

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: domácí násilí, kriminalizace a stíhání zakázaného jednání, pozitivní závazky, respektování soukromého života, tajné sledování, trestní řízení, účinné vyšetřování, zranitelné osoby

Český právní řád: čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

§ 2 odst. 5, 6 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád

§ 81 a 82 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2022

Volodina proti Rusku (č. 2), rozsudek ze dne 14. 9. 2021

Autorský komentář:

Rozhodnutí Soudu navazuje na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 7. 2019, Volodina proti Rusku, č. 41261/17, v němž Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy a článku 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy. Překládané rozhodnutí se týká pozitivních závazků státu vyplývajících z práva na respektování soukromého života v souvislosti s reakcí a stíháním domácího násilí ve vztahu k násilí páchanému v online prostředí. Pro dostání svým pozitivním závazkům musí stát nejen disponovat efektivním právním rámcem, který obsahuje efektivní právní nástroje pro ochranu osob zasažených tímto typem násilí, ale zároveň je nezbytné, aby stát taková jednání důkladně a účinně vyšetřoval a postihoval.

V tomto případě se na Soud obrátila stěžovatelka, do jejíhož soukromého života bylo zasaženo ze strany jejího bývalého partnera, který vytvářel falešné profily na sociálních sítích za použití jejích osobních údajů a fotografií, a dále zveřejňoval její fotografie intimní povahy. Soud v rámci svého

rozhodnutí zopakoval, že státy jsou povinny chránit fyzickou i psychickou integritu osoby, i když zásah pochází ze strany soukromých osob. Pro ochranu této integrity není nezbytné, aby stát zajistil možnost stíhat činy páchané v kyberprostoru pouze prostředky trestního práva, nýbrž postačí i právní nástroje z jiných právních odvětví, např. nástroje práva občanského. Pro naplnění pozitivního závazku chránit soukromý život jedinců však nepostačuje pouze existence tohoto právního rámce. Stát musí zajistit, aby takový právní rámec jednak předcházel negativnímu jednání spočívajícímu v páchání kybernásilí, jednak aby obsahoval efektivní nástroj bránící opakování takového jednání. Soud zároveň konstatoval, že vnitrostátní úřady jsou povinny důkladně a rychle jednání pachatelů kybernásilí prověřovat a stíhat.

Policejní orgány podle Soudu konaly v případě stěžovatelky pomalu, neboť k prošetření jejích podnětů došlo až několik let po jejich podání policii. V případě některých podnětů dokonce nedošlo ani k zahájení trestního stíhání. Nedůkladně si pak policie počínala tehdy, kdy nevyužila veškerých nástrojů k prošetření trestného činu a zajištění důkazů o těchto činech, jež jsou jí dány zákony Ruska. Jelikož policejní orgány nekonaly při vyšetřování podnětů ze strany stěžovatelky rychle a důkladně, shledal Soud porušení článku 8 Úmluvy.

SHRNUTÍ SKUTKOVÉHO STAVU

Stěžovatelka žila se svým partnerem S. od roku 2014. V roce 2015 se pár rozešel, přičemž S. začal stěžovatelku sledovat, vyhrožovat jí a fyzicky na ni útočit. Těmito skutečnostmi se zabýval Soud ve věci Volodina proti Rusku (rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 7. 2019, Volodina proti Rusku, č. 41261/17).

V roce 2016 byla stěžovatelka upozorněna na napadení jejího účtu na sociální síti, na němž se objevily její osobní údaje a intimní fotografie. Stěžovatelka tuto skutečnost nahlásila místní policii, která v dalších třech měsících předávala věc k vyřízení jiným policejním oddělením ve snaze vypátrat bydliště S. V listopadu 2016 policie odmítla zahájit trestní stíhání a prokurátor toto rozhodnutí zrušil. V květnu 2017 policie opět odmítla zahájit trestní stíhání a toto rozhodnutí opět prokurátor zrušil. V březnu 2018 policie zahájila trestní stíhání, vyslechla stěžovatelku a S. a provedla další důkazy, kdy získala informace od mobilních operátorů a provozovatele sociální sítě, vyslechla znalce, prohlédla mobilní telefon S.

Na jaře 2018 se na sociální síti objevily nové falešné profily s osobními údaji stěžovatelky a jejími intimními fotografiemi. V srpnu a září 2018 stěžovatelka na policii nahlásila výhrůžky smrtí, které obdržela prostřednictvím sociálních sítí. V lednu 2019 se jimi policie odmítla zabývat.

Na podzim 2018 stěžovatelka požádala vyšetřovatele, aby zajistil vydání příkazu zakazujícího S. používat internet, kontaktovat ji přes sociální sítě, e-mail nebo kontaktovat její rodinu. Vyšetřovatel požadavek stěžovatelky odmítl a následně jí nevyhověly ani soudy.

Poté, co policie nereagovala na stěžovatelčino oznámení o umístění sledovacího zařízení do její tašky, neuspěla stěžovatelka v prosinci 2018 ani s žádostí o přezkum policejní nečinnosti soudem. V září 2019 se policie odmítla zabývat novým oznámením týkajícím se sledovacího zařízení.

Na jaře 2019 policie zastavila vyšetřování falešných profilů na sociálních sítích, kdy toto rozhodnutí sice zrušil okresní soud, avšak krajský soud v srpnu 2019 stěžovatelčiny námitky odmítl.

V říjnu 2019 byl vyslechnut vlastník telefonního čísla sloužícího k vytváření falešných profilů na sociálních sítích. Stěžovatelka o výsledku nebyla informována.

V květnu 2020 policie vyslechla i stěžovatelku, nicméně v říjnu 2020 trestní stíhání zastavila z důvodu promlčení.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 8 ÚMLUVY

33. Stěžovatelka ve smyslu článku 8 Úmluvy namítala, že ji ruské úřady neochránily před opakovaným online násilím a dostatečně a účinně nevyšetřily její věc. Článek 8 Úmluvy zní takto:

„1. Každá osoba má právo na respektování svého soukromého ... života ...

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

(...)

A. Přijatelnost

41. Soud shledal, že stížnost není ani zjevně neopodstatněná, ani nepřijatelná z jiných důvodů uvedených v článku 35 Úmluvy. Musí proto být prohlášena za přijatelnou.

B. Věc sama

(...)

2. Posouzení Soudu

a) Obecné principy

47. Soud považuje za důležité zopakovat, že pojem soukromý život zahrnuje fyzickou a psychickou integritu osoby, kterou jsou státy povinny chránit, i když nebezpečí pochází ze strany soukromých osob (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 12. 11. 2013, Söderman proti Švédsku, č. 5786/08, body 78–80 a také rozsudek ze dne 26. 3. 1985, X. a Y. proti Nizozemsku, bod 23; rozsudek ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, bod 150; rozsudek ze dne 14. 10. 2010, A. proti Chorvatsku, č. 55164/08, body 59–60, a rozsudek ze dne 28. 5. 2013, Eremia proti Moldavské republice, č. 3564/11, body 72–73). Na účinnou ochranu mají právo zejména děti a další zranitelné osoby. Zvláštní zranitelnost obětí domácího násilí a potřeba aktivního zapojení státu do ochrany těchto osob byla zdůrazněna jak v mezinárodních dokumentech, tak v ustálené judikatuře Soudu (viz rozsudek ze dne 12. 6. 2008, Bevacqua a S. proti Bulharsku, č. 71127/01, bod 65, rozsudek ze dne 30. 11. 2010, Hajduová proti Slovensku, č. 2660/03, bod 41 a Volodina, citovaný výše, bod 72).

48. Akty kybernetického násilí, kybernetické obtěžování a zlomyslné používání cizí identity byly kategorizovány jako formy násilí páchané na ženách a dětech, které mohou narušit jejich fyzickou a psychickou integritu s ohledem na jejich zranitelnost (viz odstavce 20, 23 a 24 výše a rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 2. 12. 2008, K. U. proti Finsku, č. 2872/02, bod 41). Soud nedávno poukázal na to, že *„kybernetické obtěžování je v současnosti posuzováno jako aspekt násilí páchaného na ženách a dívkách a může se objevovat v různých formách, jako je kybernetické narušování soukromého života ... a shromažďování, sdílení a nakládání s informacemi a fotografiemi, včetně těch intimních“* (viz výše citovaný Buturugă, bod 74). V kontextu domácího násilí jsou nejpravděpodobnějšími pachateli kybernetického pronásledování nebo sledování blízcí partneři (tamtéž, viz také bod 20 výše).

49. Online násilí, resp. kybernásilí je úzce spojeno s offline neboli „reálným“ násilím a je potřeba jej

považovat za další aspekt složitého fenoménu domácího násilí (viz výše citovaný Buturugă, body 74 a 78, a bod 20 výše). Státy mají pozitivní závazek zavést a účinně aplikovat systém trestající všechny formy domácího násilí a poskytnout obětem těchto činů dostatečné záruky (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. 6. 2009, Opuz proti Turecku, č. 33401/02, bod 145, a rozsudek ze dne 23. 5. 2017, Bălșan proti Rumunsku, č. 49645/09, bod 57). Pozitivní povinnost se vztahuje na všechny formy domácího násilí, ať už k němu dochází offline nebo online. Soud dovodil, že tento pozitivní závazek - v některých případech vyplývající z článků 2 nebo 3 Úmluvy a v jiných případech z článku 8 Úmluvy, posuzován samostatně nebo v kombinaci s článkem 3 Úmluvy - zahrnuje zejména: a) povinnost vytvořit a v praxi uplatňovat odpovídající právní rámec poskytující ochranu před násilím ze strany soukromých osob; b) povinnost přijmout přiměřená opatření k odvrácení skutečného a bezprostředního rizika opakujícího se násilí, o kterém úřady věděly nebo měly vědět, a c) povinnost provést účinné vyšetřování násilných činů (viz nejnověji rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, Kurt proti Rakousku, č. 62903/15, bod 164, a také Bevacqua a S., bod 65; Eremia, bod 75; Volodina, body 76-77 a 86 a Buturugă, body 60-62, vše citováno výše). Soud opakuje, že pozitivní povinnosti státu chránit fyzickou nebo psychickou integritu jednotlivce vyplývající z článku 8 Úmluvy se mohou rozšířit na otázky týkající se účinnosti trestního vyšetřování, i když trestní odpovědnost agentů státu není předmětem sporu (viz K. U. proti Finsku, bod 46, a Söderman, bod 84, oba citované výše).

b) Aplikace těchto principů

50. V předmětné věci není sporu o použitelnosti článku 8 Úmluvy: Soud ve svém prvním rozsudku konstatoval, že zveřejnění intimních fotografií stěžovatelky „*podkopalo její důstojnost, vyslalo zprávu o ponížení a neúctě*“ (viz Volodina, citovaný výše, bod 75). Zveřejnění jejích intimních fotografií bez souhlasu, vytváření falešných profilů na sociálních sítích pod jejím jménem a údaji a její sledování pomocí zařízení GPS narušovalo její soukromý život a zapříčinilo vznik pocitu úzkosti, utrpení a nejistoty. V souladu s tím je třeba posoudit, zda vnitrostátní orgány poté, co se dozvěděly o zásahu do práv stěžovatelky podle článku 8 Úmluvy, splnily své povinnosti vyplývající z tohoto ustanovení, tedy zda přijaly dostatečná opatření k ukončení tohoto zásahu a zabránily jeho opakování (viz Eremia, cit. výše, bod 75).

51. Soud nejprve posoudí, zda žalovaný stát zavedl odpovídající právní rámec poskytující stěžovatelce ochranu před kybernetickým násilím (viz výše citovaný Söderman, body 89-91). Je vhodné zopakovat, že pokud jde o činy, které zasahují do psychické integrity jednotlivce, pak není pro splnění povinnosti zajistit uvedený právní rámec vždy vyžadováno vytvoření skutkové podstaty trestného činu postihující takové jednání. Podmínku vytvoření uvedeného právního rámce lze splnit i vytvořením nástrojů civilního práva způsobilých poskytnout dostatečnou ochranu, případně kombinací s procesními prostředky, jako je vydání soudního příkazu (tamtéž, body 85 a 108, s dalšími odkazy).

52. Ruské právo obsahuje jak občanskoprávní mechanismy, tak trestněprávní ustanovení na ochranu soukromého života jednotlivce. Definice „*soukromého života*“ zakotvená v ustálené judikatuře Ústavního soudu (viz odstavec 25 výše) je dostatečně široká, aby pokryla více aspektů fyzické a sociální identity osoby a jejích různých prvků, jako je např. jméno, fotografie a osobní údaje (srovnej rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2008, S. a Marper proti Spojenému království, č. 30562/04 a 30566/04, bod 66).

53. Občanský zákoník obecně zakazuje shromažďovat, uchovávat, používat nebo sdílet jakékoli informace týkající se soukromého života jednotlivce bez souhlasu dotčené osoby. Rovněž konkrétně stanoví ochranu před neoprávněným použitím nebo zveřejněním podoby osoby (viz odstavce 28 a 29 výše). Porušení může vést k vydání soudního příkazu a vzniku odpovědnosti za delikty (viz odstavce 26 a 27 výše).

54. Závažnější případy zasahování do soukromého života jednotlivce mohou vést ke vzniku trestní odpovědnosti. Článek 137 trestního zákoníku považuje za trestný čin shromažďování nebo šíření informací týkajících se soukromého života osoby bez souhlasu dotčené osoby (viz odstavec 30 výše). Závazný výklad Nejvyššího soudu potvrdil aplikaci tohoto ustanovení na všechny způsoby, kterými dochází k získávání informací, a to včetně různých forem sledování s použitím i bez použití technického zařízení (viz odstavec 31 výše).

55. Stěžovatelka na výše uvedených ustanoveních spatřuje chybu v tom, že netvoří součást holistického rámce trestajícího všechny formy domácího násilí a výslovně se nezaměřují na jeho projevy v kyberprostoru, jako je online stalking nebo zlomyslné používání cizí identity. Pro Soud je její kritika součástí širší otázky, zda ruský stát přijal legislativu kriminalizující činy domácího násilí, ať už k nim dochází v offline nebo online prostředí. Soud tuto otázku podrobně zkoumal v prvním případě Volodina a dospěl k závěru, že stávající ruský právní rámec byl v několika podstatných ohledech nedostatečný a nesplňoval požadavky vyplývající z pozitivní povinnosti státu zavést a účinně uplatňovat systém trestající všechny formy domácího násilí (viz výše citovaný Volodina, body 80–85). V projednávané věci, ve které je rozsah šetření Soudu omezenější, není nutné se k tomuto obecnému zjištění vracet. Nemusí být *in abstracto* přezkoumávány údajné nedostatky právní úpravy soukromého života, nýbrž je spíše potřeba určit, zda způsob, jakým byla tato ustanovení aplikována s ohledem na okolnosti případu stěžovatelky, vedl k porušení Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2015, Roman Zacharov proti Rusku, č. 47143/06, bod 164).

56. Stěžovatelka namítala, že její jméno, osobní údaje a fotografie byly použity k vytváření falešných profilů na sociálních sítích, že došlo k umístění zařízení GPS, jehož účelem bylo sledování pohybu stěžovatelky, a že se stala terčem výhrůžek smrti zasílaných prostřednictvím sociálních médií (viz výše odstavce 6, 10, 11 a 13). Vnitrostátní úřady uvedly, že tyto činy vykazují znaky vyžadované pro stíhatelnost takových činů podle ruského trestního práva. Shromažďování informací o místě pobytu stěžovatelky a šíření jejích snímků a osobních údajů v sítích informačních a komunikačních technologií (ICT) bylo vážným zásahem do jejího soukromí, který lze trestat podle článku 137 trestního zákoníku, zatímco vyhrožování smrtí bylo stíhatelné podle článku 119 trestního zákoníku, a to bez ohledu na způsob jejich komunikace – offline nebo online. S ohledem na prostor pro uvážení státu při volbě právních prostředků k zajištění souladu s Úmluvou se Soud domnívá, že stávající rámec vytvořil ruským orgánům právní nástroje pro vyšetřování činů kybernetického násilí, jehož obětí byla stěžovatelka.

57. Soud se domnívá, že kybernetické násilí v projednávané věci bylo dostatečně závažné, aby na něj domovské úřady reagovaly prostředky trestního práva. Zveřejnění intimních fotografií stěžovatelky, jejichž účelem bylo upoutat pozornost jejího syna, jeho spolužáků a jejich učitele (viz odstavec 6 výše), mělo stěžovatelku ponížit a zhoršit její postavení. Jak je uvedeno výše, sledování pohybu stěžovatelky pomocí zařízení GPS a zasílání výhrůžek smrtí na sociálních sítích ve stěžovatelce vyvolalo pocit úzkosti, utrpení a nejistoty. Soud rovněž opakuje, že jak veřejný zájem, tak zájem na ochraně zranitelných obětí před trestnými činy narušujícími jejich fyzickou nebo psychickou integritu vyžadují existenci právního nástroje, který umožní identifikovat pachatele a postavit jej před soud (viz K. U. proti Finsku, citovaný výše, bod 47, a Volodina, citovaný výše, bod 100). Občanskoprávní řízení, které by mohlo být takovým vhodným prostředkem v situacích méně závažných, by v projednávaném případě nemohlo tyto cíle naplnit.

58. Soud dále připomíná, že státní orgány jsou povinny poskytnout obětem domácího násilí přiměřená ochranná opatření ve formě účinného odrazení před závažným zásahem do jejich fyzické a psychické integrity (viz výše citovaný Opuz, bod 176 a Volodina, cit. výše, bod 86). Zatímco ve velké většině členských států Rady Evropy mohou oběti domácího násilí žádat o okamžité „omezující“ nebo „ochranné“ příkazy schopné zabránit opakování domácího násilí, Rusko zůstalo mezi pouze několika členskými státy, jejichž vnitrostátní právní předpisy neposkytují obětem domácího násilí žádná

srovnatelná ochranná opatření (viz výše citovaná věc Volodina, body 88-89). Žalovaná vláda nepředložila žádné účinné prostředky nápravy, které by úřady mohly použít k zajištění ochrany stěžovatelky před opakujícími se akty kybernetického násilí. Mechanismus občanského práva nezahrnuje důslednou kontrolu toho, jak pachatel dodržuje podmínky soudního příkazu schopného zajistit bezpečnost oběti před rizikem opakování postihovaného jednání (tamtéž, bod 89).

59. Pokud jde o příkazy zakazující určité chování (viz odstavec 32 výše), Soud neshledal, že v případě stěžovatelky tyto poskytují dostatečnou ochranu obětem domácího násilí. Příkaz je omezujícím opatřením omezeným v oblasti trestního práva, jehož dostupnost závisí na existenci trestního stíhání. Jak je však uvedeno výše, vnitrostátní úřady mohou odložit nebo odmítnout zahájení trestního řízení, a to i ve vztahu k závažným jednáním, jakým je vyhrožování smrtí, zlomyslné používání cizí identity nebo pronásledování za použití sledovacího zařízení. Kromě toho nelze rovněž očekávat, že takové příkazy lze v praxi vydávat s naléhavostí, která je často nezbytná v situacích domácího násilí. Žádost o vydání příkazu je rovněž podmíněna procesním postavením pachatele: pokud nejsou v rámci vyšetřování shromážděny důkazy k obvinění pachatele, lze podezřelému uložit omezovací opatření pouze za „výjimečných okolností“ (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 14. 6. 2016, Birulev a Šiškin proti Rusku, č. 35919/05 a 3346/06, bod 33,). Vzhledem k tomu, že případ proti S. nepřekročil fázi podezření, nedostatky předchozího vyšetřování nepříznivě ovlivnily šance stěžovatelky na uplatnění tohoto omezujícího opatření.

60. Podstatnějším problémem je, že možnost návrhu o vydání příkazu zakazujícího určité chování není přímo dostupná oběti, neboť ta musí požádat vyšetřovatele, aby podal u soudu návrh na jeho vydání. Je tedy plně na uvážení vyšetřovatele, zda žádosti oběti vyhoví nebo ji zamítne. Odmítnutí žádosti vyšetřovatelem podléhá soudnímu přezkumu, o který stěžovatelka neúspěšně žádala (viz odstavec 12). Uljanovské soudy však neprovedly nezávislou kontrolu věcných důvodů pro odmítnutí a omezily se pouze na zjištění, že vyšetřovatel nepřekročil meze svých pravomocí (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 7. 2014, Ljapin proti Rusku, č. 46956/09, bod 138).

61. Soud v první věci Volodina zjistil, že reakce ruských orgánů na riziko opakovaného násilí ze strany bývalého partnera stěžovatelky byla zjevně nedostatečná a že v důsledku jejich nečinnosti a nepřijetí ochranných opatření umožnily S. bez překážek a beztrestně nadále vyhrožovat, obtěžovat a napadat stěžovatelku (viz výše citovaný Volodina, bod 91). Toto zjištění je aplikovatelné za okolností daného případu, kdy úřady ani v jednom okamžiku nezvažovaly, co by se mohlo a mělo udělat pro ochranu stěžovatelky před opakujícími se online násilím.

62. Pokud jde o způsob, jakým ruské orgány vedly vyšetřování stěžovatelčiných oznámení, Soud uvádí, že aby bylo vyšetřování účinné, musí být rychlé a důkladné. Úřady musí podniknout veškeré přiměřené kroky k zajištění důkazů o incidentu, včetně forenzních důkazů. Při řešení případů domácího násilí je zapotřebí zvláštní opatrnosti, přičemž je nutné v rámci vnitrostátního řízení zvážit specifickou povahu domácího násilí (viz výše citovaný Volodina, bod 92).

63. Pokud jde o vyšetřování falešných profilů na sociálních sítích a šíření intimních fotografií stěžovatelky, trestní řízení bylo zahájeno až dne 6. 3. 2018, tedy téměř dva roky poté, co stěžovatelka dne 22. 6. 2016 poprvé oznámila falešné profily policii (viz odstavce 7 a 9). Nejprve se policie snažila věc urychleně odložit z formálních důvodů s odkazem na nedostatek místní příslušnosti či nenaplnění znaků skutkové podstaty trestného činu (viz odstavce 7 a 8) místo toho, aby se vážně a skutečně pokusila zjistit okolnosti škodlivého používání cizí identity stěžovatelky na sociálních sítích. Jelikož státy odpovídají za průtahy v řízení, ať už zaviněné jednáním svých soudních či jiných orgánů nebo strukturálními nedostatky v jejich soudním systému, které způsobují průtahy (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2015, Rutkowski a další proti Polsku, č. 72287/10 a 2 další, bod 128), není podstatné, zda původní dvouleté zpoždění bylo způsobeno nedostatkem jasných pravidel pro určení příslušnosti vyšetřování trestných činů spáchaných online

nebo neochotou jednotlivých policistů se případu ujmout.

64. Vláda se snažila průtahy vysvětlit tím, že S. nebyl k dispozici pro účely jeho výslechu. Toto vysvětlení Soud nepřesvědčilo. Z okolností prvního případu Volodina je zřejmé, že policie mohla již v srpnu 2016 v Samaře u S. shromažďovat důkazy v souvislosti s jiným trestným činem spáchaným proti stěžovatelce (viz výše citovaný Volodina, bod 23). Pokud by se S. skutečně ztratil, mohla policie využít svých rozsáhlých pravomocí na základě zákona o policii a zákona o operativní pátrací činnosti k pátrání a zadržení osob podezřelých z trestných činů (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. 6. 2011, Shimovolos proti Rusku, č. 30194/09, § 33–38). V každém případě, bez ohledu na to, zda byl S. snadno dostupný pro výslech či nikoli, měla policie jednat rychle a v dobré víře, aby zajistila forenzní důkazy o údajných trestných činech, včetně identifikace telefonních čísel a internetových adres, které byly použity k vytvoření falešných profilů a zveřejnění fotografií stěžovatelky. Policie však takto nepostupovala až do roku 2018, kdy bylo zahájeno trestní řízení, což jednak vedlo ke ztrátě času, jednak oslabilo možnost úřadů zajistit důkazy týkající se kybernetického násilí.

65. Vyšetřování probíhající od roku 2018 rovněž nelze považovat za dostatečně rychlé a důkladné. Orgánům trvalo téměř rok, než získaly informace o internetových adresách falešných účtů od ruské společnosti provozující platformu sociální sítě VKontakte; orgány si nevyžádaly od Instagramu žádnou identifikaci vlastníka falešných účtů. Výslech stěžovatelky a kontrola falešných profilů na Instagramu proběhla v květnu 2020, tedy dva roky od stížnosti stěžovatelky v roce 2018. Orgánům se zřejmě podařilo určit jak osobu, jejíž telefonní číslo a internetová adresa byla použita k vytvoření falešných účtů v roce 2016, tak i vlastníka telefonního čísla v Ázerbájdžánu, které bylo použito k vytvoření dvou falešných účtů v roce 2018. Jejich komunikace a možné spojení se S. nicméně nebylo prošetřováno; nebylo stanoveno, jak se osoba v Ázerbájdžánu mohla dostat k intimním fotografiím a osobním údajům stěžovatelky.

66. „Předvyšetřování“ dalších trestných činů, které stěžovatelka oznámila policii, nevedlo ani v jednom případě k zahájení trestního stíhání. Ve věci nálezu sledovacího zařízení v tašce stěžovatelky bylo procesní rozhodnutí o její stížnosti vydáno téměř o tři roky později po jejím oznámení na policii (viz odstavce 13 a 17). Vyšetřovací orgány stěžovatelku ohledně stížnosti nekontaktovaly, nedotázaly se S. k zařízení a nenasadily technické prostředky ke zjištění čísla SIM karty instalované v zařízení prostřednictvím síťové infrastruktury poskytovatele služeb. Úřady rovněž neprošetřily výhrůžky smrti, které stěžovatelka obdržela online a nahlásila je policii v srpnu a září 2019 (viz odstavec 11). Aniž by policie podnikla jakékoli vyšetřovací úkony, dospěla k závěru, že nedošlo ke spáchání žádného trestného činu. Jak Soud zjistil v první věci Volodina, policie svévolně zvýšila latku pro důkazy potřebné k zahájení trestního řízení s tvrzením, že vyhrožování smrtí musí být „skutečné a konkrétní“, aby jej bylo možné stíhat (viz výše citované Volodina, bod 98). Úřady však zejména nedokázaly zaujmout celkový pohled na situaci úvahou, zda by tyto incidenty mohly odůvodnit závěr, že jsou vzhledem k jejich propojení typově a v kontextu s fyzickými útoky, které stěžovatelka nahlásila (viz Volodina, cit. výše, body 31–36), jediným způsobem jednání (viz výše citovaný Buturugă, bod 78).

67. V důsledku pomalého vyšetřování falešných profilů na sociálních sítích nakonec došlo k promlčení trestního stíhání. Trestní stíhání proti S. bylo na základě jeho podnětu zastaveno z důvodu uplynutí promlčecí lhůty, i když se zdá, že jeho účast na vytváření falešných profilů byla prokázána (viz bod 20 výše). Soud shledal porušení povinnosti vést účinné vyšetřování v případech, kdy řízení neoprávněně pokračovalo nebo bylo ukončeno na základě předpisu umožňujícího pachatelům uniknout odpovědnosti (viz Opuz, cit. výše, bod 151; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 1. 2012, P. M. proti Bulharsku, č. 49669 /07, bod 64–66, a ve skutkově obdobné situaci rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. 10. 2019, Barsova proti Rusku, č. 20289/10, body 35–40. Zásada účinnosti znamená, že domovské úřady nesmí v žádném případě nechat

způsobení fyzického nebo psychického utrpení bez trestu. Tento přístup je nezbytný pro udržení důvěry veřejnosti v právní stát a jeho podporu, stejně jako pro zamezení jakéhokoli náznaku tolerance nebo tajné dohody orgánů v případě vyšetřování násilných činů (viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. 10. 2006, Okkali proti Turecku, č. 52067/99, bod 65). Jelikož ruské orgány nevedou řízení s náležitou pečlivostí, nesou odpovědnost za nezajištění toho, aby byl pachatel kybernetického násilí postaven před soud. Beztrestnost, která následovala, stačila k tomu, aby zpochybnila schopnost státního aparátu vytvořit dostatečně odrazující účinek na ochranu žen před kybernásilím.

68. Souhrnně řečeno, Soud konstatuje, že i když stávající právní rámec dává orgánům k dispozici právní nástroje ke stíhání kybernetického násilí, jehož byla stěžovatelka obětí, způsob, jakým ve skutečnosti věc řešily - zejména neochota zahájit trestní řízení a pomalé tempo vyšetřování vedoucí k beztrestnosti pachatele - odhalil neplnění jejich pozitivních povinností vyplývajících z článku 8 Úmluvy. Došlo tedy k porušení tohoto ustanovení.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *Rozhoduje*, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy;

(...)

(Zpracovali JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D., a Mgr. Bc. Štefan Reháč, LL.M.)